

საქართველო ახალ მსოფლიო წესრიგში (ანუ საქართველო გლობალიზაციის წრედში)

ომარ ქემელაშვილი - ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი

რეფერატი (ინტერნეტული ვერსია)

გამუქებულია ახალი მსოფლიო წესრიგის გაგება, რომელიც უკავშირდება ინტეგრაციის პროცესს. ნათქვამია, რომ მრავალი ათეული წლის განმავლობაში ინტეგრაციის პროცესი თითქმის ყველა სფეროში და განსაკუთრებით ეკონომიკაში, შედარებით ნელი ტემპით მიმდინარეობდა, იხვეწებოდა, ახალ-ახალ ფორმებს იძენდა და წინააღმდეგობრივად ვითარდებოდა. ეკონომიკურად დიდად განვითარებულ ქვეყნებში ინტეგრირების პროცესმა ისეთ გაქანებას მიაღწია, რომ რადიკალურად შეცვალა მისი სტრატეგიული ტემპები და მასშტაბები, იგი ვეღარ ეტეოდა იმჟამინდელ ჩარჩოებში და გარეთ გასვლისკენ ეშვადებოდა. ამის ერთ-ერთი ნიშანი იყო ტრანსნეროვული კორპორაციებისა და გაერთიანებების ჩამოყალიბება. მოცემულია გლობალიზაციის მეცნიერული განმარტება და საქართველოს ადგილი და როლი ამ სისტემაში. ხაზგასმულია, რომ საჭიროა სწორი ორიენტაცია და გამართლებული სტრატეგია, ამავდროულად კი ქართული იმიჯისა და თვითმყოფადობის შენარჩუნება, რამაც თავის მხრივ კიდევ უფრო უნდა აამაღლოს ქვეყნის როლი მსოფლიო თანამეგობრობაში.

გლობალიზაციის პრობლემა დღითიდღე უფრო თვალსაჩინო და მასშტაბური ხდება. უნდა ითქვას, რომ გლობალური მიდგომა, გლობალური შესწავლა, გლობალური აზროვნება, გლობალური გადაწყვეტა და ა.შ. სულაც არ არის ახალი. ასეთი სიტყვათწყობები და ფორმულირებები იმდენი ხანია არსებობს, რაც თვით სიტყვა „გლობალური“. თუმცა, უკანასკნელ ხანს (და ეს ერთი და ორი წელი როდია), მან ახალი, მოდიფიცირებული გააზრება და შინაარსი შეიძინა და გლობალიზაციის სახით, დიდი მასშტაბის მქონე პროცესად ჩამოყალიბდა.

გლობალიზაციის ჩასახვა, მისი დღის წესრიგში დაყენება და მსოფლიო მნიშვნელობის პრობლემად ქცევა თანამედროვე (ახალმა) მსოფლიო წესრიგმა განაპირობა. ეს წესრიგი სწვდება როგორც პოლიტიკურ, ისე ეკონომიკურ სივრცეს და მრავალი ფაქტორით არის განსაზღვრულ-დასაბუთებული.

ამ ფაქტორთა და პირობათა შორის ერთ-ერთი ძირითადია ინტეგრაციული პროცესები, რასაც თითქმის შეუქცევადი ხასიათი აქვს და დინამიურად ვითარდება.

მრავალი ათეული წლის განმავლობაში ინტეგრაციის პროცესი თითქმის ყველა სფეროში და განსაკუთრებით ეკონომიკაში, შედარებით ნელი ტემპით მიმდინარეობდა, იხვეწებოდა, ახალ-ახალ ფორმებს იძენდა და წინააღმდეგობრივად ვითარდებოდა. იყო პერიოდი, როდესაც უკუსვლებიც გაკეთდა, რამაც ვერაფერი სასიკეთო ვერ მოიტანა და კვლავ პრიორიტეტული გახდა ინტეგრირება. ამის კლასიკური მაგალითები უხვად

დაგროვდა მსოფლიოს განვითარებულ ქვეყნებში: აშშ-ში, ინგლისში, საფრანგეთში, გერმანიაში, შვედეთში და სხვაგან.

ეკონომიკურად ღიდად განვითარებულ ქვეყნებში ინტეგრირების პროცესმა ისეთ გაქანებას მიაღწია, რომ რადიკალურად შეცვალა მისი სტრატეგიული ტემპები და მასშტაბები, იგი ველარ ეტეოდა იმჟამინდელ ჩარჩოებში და გარეთ გასვლისკენ ემზადებოდა. ამის ერთ-ერთი ნიშანი იყო ტრანსეროვნული კორპორაციებისა და გაერთიანებების ჩამოყალიბება.

ამით დაიწყო ინტეგრაციის პროცესის რეკოლუციური ცვლილება და მისი ტემპების უსწრაფესი ზრდა. ყოველივე ეს უკიდევანო მეცნიერულ-ტექნიკური პროგრესის შედეგი იყო.

სწორედ ამ პროცესებმა დაუდო სათავე ახალ მსოფლიო წესრიგს, რამაც, ლოგიკურია, მსოფლიო ანუ გლობალური მასშტაბი შეიძინა.

როდესაც ვლადპარაკობთ ახალ მსოფლიო წესრიგზე – ეს ძირითადად ნიშნავს, რომ იქმნება და ვითარდება ისეთი მიდგომები, გადაწყვეტები, ნორმები, ვალდებულებები, პასუხისმგებლობები, სტრატეგია, ურთიერთობათა ეტიკეტი და ა.შ., რომელიც ვრცელდება მსოფლიოს ნებისმიერ ქვეყანაზე – გლობალურად. ეს წესრიგი კი, უპირატესად ყალიბდება პოლიტიკური და ეკონომიკური ბერკეტებით, სამართლებრივი ნორმებით, სოციოლოგიური ვალდებულებებით, ტექნოლოგიური სისტემებით და სხვ.

ამრიგად, მსოფლიოს ახალმა წესრიგმა და მისმა შეუქცევადობამ ინტეგრირების მასშტაბები გლობალიზაციის პროცესად გარდაქმნა და ჩამოაყალიბა და რამდენადაც საკვირველი არ უნდა იყოს, ამჟამად, თვით გლობალიზაციის არსი და რაობა მოიცავს და გულისხმობს თავად მსოფლიო წესრიგსაც. ასე, რომ როდესაც ვამბობთ „გლობალიზაცია“ უკვე იგულისხმება, რომ საქმე გვაქვს თანამედროვე მსოფლიო წესრიგთან და, უფრო ზუსტად თუ გამოვხატავთ – მისით გაპირობებულ და მის შესაბამის მოვლენებთან და პროცესებთან.

აი, ასეთ რთულ ვითარებასთან ჰქონდა საქმე კაცობრიობას უკანასკნელი რამდენიმე ათეული წლის განმავლობაში და მისდაუნებურად ჩაეფლო გლობალიზაციის საერთო-საყოველთაო პროცესში.

საბაზრო ურთიერთობათა განვითარების თანამედროვე ეტაპზე მსოფლიო გლობალიზაციის საერთო სისტემაში ორი, ძირითადი, ურთიერთდაკავშირებული სფერო გამოიყოფა. ერთია - სოციალურ-ეკონომიკური სფერო, რომელიც წარმოების და მოხმარების სისტემათა ფუნქციონირებას განსაზღვრავს და განაპირობებს, რაც ბიზნესის მოტივაციებს ეფუძნება, მეორეა – ბუნებათსარგებლობისა და ბუნების დაცვის სფერო, რომელიც მთელი საწარმოო ციკლის მატერიალურ საფუძველსა და მასზე ზეგავლენის მომხდენ სისტემას წარმოადგენს.

გლობალიზაციაზე ბევრს წერენ და მსჯელობენ, იმართება სიმპოზიუმები, შეხვედრები, დისკუსიები და რაც მთავარია იდება სახელმწიფოთაშორისი, კორპორაციათაშორისი, ფირმებშორისი და ბანკთაშორისი კონტრაქტები და გარიგებები, თუმცა ყველგან და ყოველთვის როდი განმარტავენ ერთნაირად და მისაღებად. ასეა თუ ისე, გლობალიზაციის, როგორც ტერმინის ფორმულირება ჯერ კიდევ დასახვეწია.

მაინც, რას ნიშნავს გლობალიზაცია?

გთავაზობთ ჩემს მიერ ჩამოყალიბებულ ფორმულირებას. ვფიქრობ, იგი ხელს შეუწყობს მასზე ერთიანი შეხედულების შექმნას.

გლობალიზაცია არის თანამედროვე მსოფლიო წესრიგით გაპირობებული, მსხვილმასშტაბიან, სტრატეგიულ ღონისძიებათა ინტეგრირებული სისტემის ჩამოყალიბების, სრულყოფისა და მართვის დინამიური პროცესი, რომელსაც გააჩნია საერთაშორისო არეალი და სახელმწიფოთაშორისი, შიდასახელმწიფოებრივი, რეგიონული და დარგობრივი კავშირები, მოიცავს ადამიანთა საქმიანობისა და ურთიერთობის თითქმის ყველა სფეროს და მისი მიზანია პოლიტიკური, ეკონომიკური, ეკოლოგიური და სოციალური უსაფრთხოების სტაბილიზაცია.

ამრიგად, გლობალიზაცია მთელი სიგრძე-სიგანით დგას ჩვენს წინაშე. საქართველო, ისე, როგორც სხვა ქვეყნები, გლობალიზაციის საერთო წრედშია მოქცეული, რომელიც თანდათან ამტკიცებს თავის ძალხაზებს და გავლენის სფეროებს მსოფლიო ქვეყნებზე. როგორ შეხვდა საქართველო გლობალიზაციასა და მის გამოწვევას?

უნდა ითქვას, რომ საქართველო, როგორც ბიზნესს (ამ ათეული წლების წინათ), ასევე, გლობალიზაციასაც თითქმის მოუმზადებელი შეხვდა. ბიზნესის კარიბჭესთან შეყოვნებამ, შემდეგ კი არასწორმა და დაგვიანებულმა ეკონომიკურმა სვლებმა სუსტი პირობები და გარემო შექმნეს ქვეყნის ეკონომიკური პოტენციალის განმტკიცებისათვის.

თანამედროვე მსოფლიოში ისეთი თავბრუდამხვევი ტემპებით ვითარდება პროცესები, რომ ყოველ დღეს დიდი მნიშვნელობა აქვს. ვინც ჩამორჩება ამ ტემპებს, ის დაკარგავს ორიენტაციას და გამოვა მღვერის როლში. ეკონომიკაში მთავარია არ გამოგრჩეს სვლები და მოქნილი მექანიზმით ფუნქციონირება მიჰყვე საერთო მოვლენებს. ეკონომიკა კი ის ღერძია, რომელზეც ბრუნავს მთელი სახელმწიფო, გლობალური გაგებით კი მთელი მსოფლიო.

ადრე, მე, ბიზნესთან დაკავშირებით ვწერდი, ახლა კი გლობალიზაციასთან მიმართებაში ნაწილობრივი განმეორებით უნდა აღვნიშნო, რომ საქართველო, გლობალიზაციის საყოველთაო პროცესს მიადგა, ერთი მხრივ: ფრთებშეკვეცილი, ეკონომიკურად წელ-გაუშართავი, მართვის მოუქნიელი მექანიზმით და ჯერ კიდევ დაუხვეწავი სტრატეგიით; მეორე მხრივ კი: როგორც მდიდარი ბუნებრივი და ეკონომიკური შესაძლებლობების, დიდი ისტორიული ტრადიციების, სოფლის მეურნეობის უნიკალური დარგებისა და

კულტურების მქონე ქვეყანა, ბევრისათვის უცხო და აუთვისებელი მხარე, საკმაოდ წონადი გამოგონებებითა და მეცნიერული მიღწევებით, დიდად საინტერესო და ყველასათვის საშური გეოპოლიტიკური სივრცე და რაც არანაკლებ მნიშვნელოვანია - კეთილმეზობლური განწყობილებებისა და მისწრაფებების მქონე რეგიონი, დამახასიათებელი საკუთრი, ქართული იმიჯით.

ასეთი პირობების მქონე ქვეყანა ბევრისთვის დასახარბებელ ობიექტს წარმოადგენს გლობალიზაციის საერთო პროცესში ჩასართვად და, თუ არ წამომცდა, მის კლანჭებში ჩასათრევად.

დიახ, გლობალიზაცია დიდი მორევია, რომელშიც ღრმად შესვლა სახიფათოა. აქ, დიდი და სუპერგანვითარებული სახელმწიფოები დომინირებენ და პარპაშობენ, პატარებისთვის კი მცირე სივრცეა გაბედული და თამამი ორიენტაციისათვის. გლობალიზაციის მორევი სწორედ დიდმა სახელმწიფოებმა შექმნეს, რომლის დინებაშიც ოსტატურად მორგებული ფარული სტრატეგიაა ჩამონტაჟებული, თითქოს დასახარბებელი, მაგრამ საკმაოდ ლაბირინთიანი და საფრთხილო. გლობალიზაციის საერთო წესრიგს დიდი სახელმწიფოები ქმნიან და არეგულირებენ. აქვე ხაზგასმით უნდა ითქვას, რომ როგორც კონკურენციას, ასევე გლობალიზაციასაც თავისი უღმობელი კანონები გააჩნია. ვინც მას ვერ გაუგებს და ვერ გაუძლებს, შთაინთქმება მის წიაღში.

გლობალიზაციასთან ურთიერთობაში ყოველთვის უნდა გვახსოვდეს: გააჩნია ვისთან, სად, როდის, როგორ და რისთვის. ამ კითხვაზე არასწორი პასუხი და ოდნავი გადაცდუნება შეიძლება საბედისწერო აღმოჩნდეს.

ამიტომ, ერთი მხრივ – უფრთხილდით გლობალიზაციას და მის მახეს, მეორე მხრივ კი, განჭვრიტეთ სწორად და გამოიყენეთ მისი დიდი შესაძლებლობები.

საქართველოს, გლობალიზაციის პროცესში ჩასართველად მრავალი სფერო და მიმართულება გააჩნია, მაგრამ არის ისეთი დარგები, რომლებიც ნაკლებად ექვემდებარებიან ამ პროცესს.

ასეთი დარგია სოფლის მეურნეობა, ნიადაგურ-კლიმატური უნიკალურობით და ზონებისა და მიკროზონების მიხედვით მკვეთრად განსხვავებული და ცვალებადი ბუნებრივ-ეკონომიკური გარემოთი. აქ მრავალსაუკუნოვანი ისტორიის მანძილზე გამოიკვეთა და დადგინდა მიკროზონალური სპეციალიზაციის მიმართულებები, მცირეკონტურიანი არეალებით, რაც ნაკლებად მიესადაგება გლობალიზაციის საერთო პრინციპებს, თუმცა ის კი სულ სხვა საქმეა, გამართლებულად ჩაითვლება თუ არა ვთქვათ მევენახეობისა და მეხილეობის, ანდა, მეჩაიეობის თუ სხვა დარგების ტრანსეროვნული კორპორაციების (ან სხვა ფორმების) შექმნა. ვფიქრობ, რომ ასეთი მიდგომა და გადაწყვეტა საქართველოსათვის ნაკლებად მისაღები უნდა იყოს.

ეს დარგები საქართველოს სოფლის მეურნეობის იმიჯის შემქმნელი, ტრადიციული და სტრატეგიული დარგებია და ყოველთვის უნდა დარჩეს ასეთად.

საქართველოს სოფლის მეურნეობაში რაციონალურად შეიძლება გამოვიყენოთ ინვესტიციები, საექსპორტო-საიმპორტო სისტემები, ტექნოლოგიური სიახლეები და სხვა, რაც გლობალიზაციის ელემენტებს შეადგენს და მისი გამოძახილია.

გამოდის, რომ გლობალიზაციასაც გააჩნია ლოკალური მიდგომები და სვლები, რაც ეკონომიკური მექანიზმის აუცილებელი ნაწილებია. როგორც მიჩნეულია, გლობალიზაციაც ხომ ეკონომიკურ კატეგორიად ყალიბდება.

გლობალიზაციას სხვადასხვა მიმართულებები და მოდიფიკაციები გააჩნია, ერთ-ერთია ზონალური, რეგიონული გლობალიზაცია, მაგ. ე.წ. „თავისუფალი ეკონომიკური ზონა“, რომელშიც ბევრი ფარული ელემენტია ჩადებული და რომლის აღიარება და დაშვება ყველგან და ყოველთვის როდია გამართლებული.

უკანასკნელ ხანს საქართველოშიც გამოუჩნდა ამ მიმართულებას მომხრეები, მაგრამ გადაჭრით უნდა ითქვას, რომ თავისუფალი ეკონომიკური ზონების შემოღება ჩვენთან არავითარ შემთხვევაში არ არის მისაღები. იგი ზიანის მეტს არაფერს მოიტანს, თანაც პოლიტიკურ დაძაბულობას შექმნის. როდესაც ამ მოსაზრებას ვაყალიბებ მხედველობაში ვღებულობ: გეოპოლიტიკურ ვითარებასა და ძალსაზრებს; ისტორიულად ჩამოყალიბებულ ადამ-წესებსა და ტრადიციებს; ახლანდელ და პროგნოზირებად ეკონომიკურ სიტუაციას და მის ჩამოყალიბებულ მექანიზმებს, თავისი სირთულეებით; სოციალურ და დემოგრაფიულ სიტუაციას; უკვე დაშვებულ შეცდომებს, რომელიც ეხება სამხარეო დაყოფას; სახელმწიფო მენეჯმენტის სისუსტეს და სხვ.

ისეთ პატარა ქვეყანას, როგორც საქართველოა თავისუფალი ეკონომიკური ზონები არ სჭირდება, ეს უბიძგებს ქვეყნის მასშტაბით უმართავი სიტუაციისკენ და განსაკუთრებულად დაასვაძს დაღს სოფლის მეურნეობას, რომელსაც გააჩნია თავისი სპეციფიკა და პრიორიტეტები, რაც ყოველმხრივ დაცული და განმტკიცებული უნდა იქნას.

ამრიგად, საქართველო გლობალიზაციის დიდ წრედშია ჩართული, სადაც საჭიროა სწორი ორიენტაცია და გამართლებული სტრატეგია, ამავედროულად კი ქართული იმიჯისა და თვითმყოფადობის შენარჩუნება, რამაც თავის მხრივ კიდევ უფრო უნდა აამაღლოს ქვეყნის როლი მსოფლიო თანამეგობრობაში.

Georgia in a new World Order - Georgia and Globalization

O. Keshelashvili - Doctor of Economic Sciences, professor, Academician of the Georgian Academy of Agricultural Sciences

Abstract (Internet Version)

The present article discusses meaning of a new world order which is closely connected with the process of integration. It has been observed that the process of integration in almost all spheres, and in economy particularly, was progressing in a rather slow pace facing difficulties, expanding, and gaining new controversial forms. In developed countries, the process of integration in economy reached such high level that it changed its strategic directions and scales. The result of this was development of international corporations and unions. The author also gives his personal attitude and definition of globalization, as well as identifies the place and role of Georgia in this system. It is underscored, that correct orientation and proven strategy in combination with Georgian national identity, will raise the image of our country in the global cooperation system.